

Қарлығаш Нұрмұхамет

Қазақстан Республикасы ҚМ Құрлық әскерлері Әскери институтының Тәрбие және идеологиялық жұмыстар кафедрасының оқытушысы, философия ғылымдарының кандидаты (Алматы, Қазақстан)

**БІТІМГЕРШІЛІК МӘСЕЛЕСІ ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БЕЙБІТ
САЯСАТЫНЫҢ ЖЕТІСТІГІ РЕТІНДЕ**

Аңдатпа. Қазақстан Тәуелсіздігіміздің алғашқы күнінен бастап сыртқы саясатта бейбітшілік пен халықаралық қауіпсіздікті нығайту бағытында жауапты саясат жүргізіп келеді. Автор қазіргі таңда мемлекетаралық және ұлтаралық бейбітшілік пен түсіністікті сақтап қалу еліміздің басты мұраты болып табылатынын жеткізеді. Бейбітшіліктің аксеологиялық аспектісін ашуда автор соғыс феноменіне тоқталады. Сондай-ақ, бейбітшілікті зерделеуде Қазақстан Республикасының Әскери доктринасының кейбір тұстарына назар аударады. Бейбітшіліктің ұғымын қарастырған Гуго Гроцийдың «Соғыс құқығы мен бейбітшілік» және Иммануил Канттың «Мәңгілік бейбітшілік» еңбектеріне талдау жасалынған.

Түйін сөздер: Бейбітшілік, бітімгершілік, соғыс, саяси құндылық, философия.

**Карлығаш Нурмухамет
ПРОБЛЕМА МИРОТВОРЧЕСТВА КАК ДОСТИЖЕНИЕ
МИРНОЙ ПОЛИТИКИ РК**

Аннотация. С первых дней независимости Казахстан проводит ответственную внешнюю политику, направленную на укрепление мира и международной безопасности. Автор подчеркивает, что сегодня главная миссия нашей страны – сохранение межгосударственного и межнационального мира и взаимопонимания. Раскрывая аксиологический аспект мира, автор останавливаются на феномене войны. А также уделяется внимание некоторым аспектам

Военной доктрины Республики Казахстан. Были проанализированы труды Гуго Гроция «О праве войны и мира» и Иммануила Канта «К вечному миру», рассматривавших понятие мира.

Ключевые слова: Мир, миротворчество, война, договор, политические ценности, философия.

Karlygash Nurmuhamet

THE PROBLEM OF PEACEKEEPING AS AN ACHIEVEMENT OF THE PEACE POLICY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract. Since the first days of independence, Kazakhstan has been pursuing a responsible foreign policy aimed at strengthening peace and international security. The author emphasizes that today the main mission of our country is the preservation of interstate and interethnic peace and mutual understanding. The article examines the phenomenon of war in the discovery of the axiological aspects of the world, pays attention to some aspects of the Military doctrine of the Republic of Kazakhstan. Furthermore, paper includes the analysis of the works of Hugo Grotius «On the Law of War and Peace» and Immanuel Kant «Towards Eternal Peace», who elaborated on the concept of peace.

Key words: Peace, peacekeeping, war, contract, political values, philosophy.

Кіріспе

Қазақстан жас мемлекет ретінде бейбітшілік пен келісім мәселесінде жүргізіліп отырған сыртқы саясат пен ішкі саясатта өзге елге үлгі.

Қазақ елінің бауырында 140 жуық этникалық, 40-қа жуық конфессия топ өкілдері татулық пен түсіністікте өмір сүруі, ядролық қарудан бас тартқан алғашқы мемлекет болуы, 2003 жылдан бастап әлемдік діндер көшбасшыларының съезінің өтуі, ҚР әскерлерінің бітімгершілік операцияларына қатысуы мемлекетіміздің бейбітшілік пен келісім, тыныштық пен тұрақтылықтың жаршысы екендігінің дәлелі.

Әлемде қандай мемлекет болмасын оның мықтылығы мен қауқары Армиясының қуаттылығымен өлшенеді. Мемлекеттің Армиясы сыртқы жауға төтеп бере алмаса тарих бетінен ел ретінде мүлдем өмір сүруін тоқтататыны сөзсіз.

Тәуелсіздігіміздің кепілі болатын әскеріміздің әлеуетінің тарихы мен бейбітшілік пен қауіпсіздікті нығайтуда халықаралық міндеттерді орындауда әлемдік қауымдастықтан бағасын алуы тақырыптың өзектілігін аша түседі. Ғасырлар бойы бабаларымыздың армандап кеткен тәуелсіздігіне тек 1991 жылы ғана қол жеткіздік. Ендігі жерде Қазақстанның алдына еліміздің егемендігі мен аумақтық тұтастығын қамтамасыз ететін қорғаныс жүйесін құру міндеті қойылды. Мемлекеттің Қарулы Күштерін құру үшін республиканың мақсаттары мен ерекшеліктерін ескеретін армия құрылысының заңдары мен тұжырымдамасын қалыптастыру қажеттігі туындады. Қазақстан КСР-і Мемлекеттік Қорғаныс комитетін құру туралы Қазақстан Президентінің 1991 жылғы 25 қазанда қол қойған Жарлығы алғашқы қадам болды.

Зерттеу әдістері: тарихи, контент, жүйелі талдаулар мен болжау әдістері қолданылды.

Зерттеу нәтижелері. Тұңғыш Президент Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру туралы 1992 жылғы 7 мамырдағы Жарлығы әскери қауіпсіздік жүйесін құру жөніндегі шешуші құжат болды. Қарулы Күштерге басшылық жасауды Бас қолбасшы ретінде Президент өз қолына алды, жалпы тікелей басқару міндеті қорғаныс министрлігіне тапсырылды.

Қазақстанның тұңғыш қорғаныс министрі болып Кеңес Одағының батыры генерал-полковник С.К. Нұрмағамбетов тағайындалды, үлкен жауапкершілікті мойнына жүктеген сенімді халқымыздың қаһарманы жоғарғы деңгейде орындап шықты. Биыл Құрлық әскерлерінің Әскери институтының құрылғанына 50 жыл толуына орай генерал-полковник С.К. Нұрмағамбетовтың есімі берілді.

Мемлекеттің әскери қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөнінде шешімдер өміріміздің маңызды салаларыны бірі. Тәуелсіз елдің тарихындағы маңызы бар оқиғаның бірі 1992 жылғы 23 қаңтарда Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымына мүшелігіне ену туралы Қауіпсіздік Кеңесінің ұсынысы қабылданды. Мемлекетіміз БҰҰ-на 1992 жылы наурыздың 2-інде дүниежүзілік ұйымның құрамына 168-ші мүшесі болып енді.

«БҰҰ-ның қызметінің мақсаты бейбітшілік пен тұрақтылықты қолдау; Ұлттар арасындағы татулықты сақтау; жанжалдасқан жақтарды бейбіт жолмен даулы мәселелерді шешуге көндіру; халықаралық мәселелерді шешуде экономикалық, әлеуметтік, мәдени және гуманитарлы мазмұнда көмек беру; Адам құқығын

ұлтына, нәсіліне, тіліне және дініне қарамай қорғалуын қамтамасыз етеді» [1, 11 б.].

Ұйым халықаралық қауіпсіздікті нығайту және адам құқығын қорғау, бейбітшілікті сақтау мәселелерін үлкен жауапкершілікпен атқарып келеді. «Бейбітшілікті сақтау дегеніміз – БҰҰ бақылауымен әскери конфликтілерді тежеу және тоқтату. Алғашында бұл күштер мемлекетаралық конфликтілерді реттеуге арналса, кейінгі кезде азамат соғысы мен басқа да мемлекетшілік жанжалдарға қарсы қолданған. Әскери күштерді өрістетуге азаматтық қызметкерлер есебінен жүргізіледі, себебі бұл күштерге жүктелген азаматтық міндеттер арта түскен» [2, 502 б.].

Қазақстанның әскери саладағы ынтымақтастық қызметі жылдан жылға жандану үстінде. Шет елдермен әскери ынтымақтастық бейбіт өмірді жақтау, тең құқықтылық, өзара құрметтеу принциптері негізінде қамтамасыз етіледі.

Қазақстан Қарулы Күшінің бітімгершілік тарихы 1992 жылдан бастау алады. Кеңес Одағының ішіндегі Тәжікстан мемлекетінің аймағында діни қақтығыстың соңы ұлт азаттық көтеріліс соңы 5 жылға созылған соғысқа айналып кетеді. Шиеленіс орын алған аймаққа көмек ретінде ҚР Жоғарғы Кеңесі арнайы қаулы шығарып бауырлас елге бітімгершілік сарбаздарын жіберуге шешім қабылдайды. Тәжік-ауған шекарасындағы қақтығысынан 34 жауынгер хабар ошарсыз, 30-ға жуығы ауыр жаралы, 17 қазақстандық жауынгерлер шейіт болған. Мемлекетіміз бейбітшілік пен бітімгершіліктің туын көтерген, ерлікпен қаза тапқан жауынгерлерді жыл сайын сәуір айы-ның 7 жұлдызы еске алу күнін өткізеді.

Мемлекеттің сыртқы саясатынан басқа Қазақстан Армиясы үшін де бітімгершілік миссиясына қатысудың маңызы зор. Өйткені әскери қызметкер біліктілігін арттырып, теориялық алған білімін тәжірибеде шыңдайды. Бітімгершілік операциясы активті және пассивті тұрғыда жүргізіледі, еліміздің әскері тек пассивті тұрғыда әрекет етеді. Пассивті дегеніміз – гуманитарлы және медициналық көмек көрсету, су жүргізу, маңызды бар заттарды жеткізу, инженерлік-саперлік отрядтарының жарылғыш заттарды тауып жарамсыз етуін айтамыз.

2003 жылы бейбітшілік миссиясын жүргізетін БҰҰ Ирак мемлекетін қайтадан қалпына келтіру үшін халқына көмек беруді ұйғарады. Ирак жеріне Қазақстаннан 290 бітімгершілік жауынгерлері қатысып олар 6718 куб метрлік ішетін суды тазартып, 4 млн астам жарылғыш заттарды залалсыздандырған.

Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінің беделі мен абыройын арттыруға ықпал еткен қазақстандық контингенттің 2015 жылы Ирактағы операцияға қатысуы әлемдік қоғамдастықтан он бағасын алды.

Бітімгершілікті сақтауға, бақылау жүргізуге қатысты маңызды операциялар 2018 жылы Ливан жерінде жалғасын табады. Ливан жеріндегі бітім миссиясына ҚР Қарулы Күші Үндістанның контингенті құрамымен борыш атқаруда. «Бейбітшілік жолындағы әріптестік» бағдарламасы аясында кадрлар даярлау, әскери жаттығу сонымен қатар әскери құрылыс, техника мәселелері жөніндегі мықты мемлекеттердің армиясымен ынтымақтастығы жақсы жолға қойылып отыр. Бітімгершілік әлеуетін нығайтудың барысы бейбіт өмір сүруіміздің кепілі дегім келеді.

ҚР Қарулы Күштерінің әскери жоғарғы оқу орындарының ұстаздары мобильділікпен білім алмасса үздік деп танылған курсанттар бүгінгі күні Ресейде, Түркияда, Оңтүстік Корея, Кытайда, Англия және Америка құрама штаттарында оқып жатыр.

Жер шарының әр түкпірінде бейбітшілік пен тұрақтылықты орнату жөніндегі міндеттер бүкіл адамзаттың толғандыратын *өзекті мәселесі* болады да бола бермекте. Өйткені жер бетінде бейбіт ғұмыр кешіп жатсақ та әр жерлерде соғыстың өрті тұтанып жатады.

Кеңес одағының тұсында жеңіс мерейтойларында ғана еске алатын едік соңғы кезде жиі айтылатын тақырыптың біріне айналып бара жатыр.

Энциклопедияда соғысқа - мемлекеттер, үкіметтер, қоғамдар, әскери күштер мен әр алуан топтар арасында жалғасатын қарсы жағын - жауын құртуды көздейтін қарулы қақтығыс» - деп анықтама берілген.

Кей ойшылдар соғысты адамзат табиғатының атадан жалғасатын ерекше қасиеттерінің бірі, адам табиғаты соғысқұмар деп санаса, басқалары оны ерекше саяси-әлеуметтік жағдайлардан, ерекше орта мен өзара байланыстан пайда болатын құбылыс деп есептейді.

Философтардың ішінде соғыс жайлы алғаш рет ой қозғаған ежелгі грек философы Эфестік Гераклит. Гераклит «Соғыс – бәрінің әкесі, бәрінің шешесі, біреуін құдай қылады, енді біреуін құл қылса, біреуге бостандық әпереді» – деп соғысты әділеттік тұрғысынан қарастырып ақиқатқа қол жеткізетін құрал деген екен [3]. Соғыс дегенде қайғырып ғана қоймайсың ой елегінен өткізесің. Сұрапыл соғыс жолында жатқанды қиратып жұтып ғана қоймайды, сонымен қатар жауға қарсы адамдарды, эмоциональды, мәдени, этикалық

тұрғыдан біріктіреді. Соғыс сені тәубаңа түсіріп қанағат-шыл етеді, достықтың қадірін, жақыныңның бағасын білесің. Дегенменде соғыс ешқашанда ешуақытта да ақиқат немесе жақсы бола алмайды. Соғыстың басты мақсаты нысанадағы мемлекеттің билігін тартып алып, толықтай сол елдің территориясын өз иеліктеріне өткізу болып табылады.

Соғыстың табиғатын тереңірек зерттеген Пруссиялық қолбасшы Клаузевицтің айтуынша «соғыс зорлық пен күштеудің саясат құралының жаңа түрде жалғасымы» деген болатын [4].

Аристотельдің «адам саяси жануар»-деген ойы расау соғыстың ортасына түссең адам баласының қанын кешесін не болмаса қанын ішесін сыңар саясаттың кесірінен адам емес нағыз хайуани кейіпке енесің. Демек, соғыс бұл деградация адамды адамгершілік қасиеттен айырып хайуандық бастамасына әкеледі.

Бүгінгі күнге дейін жер бетінде ғалымдардың есебі бойынша, 15 мыңнан астам соғысты, яғни әр жыл сайын 3 соғысты бастарынан өткізген. Оларда жүздеген миллион адам қаза тауып, мәдениеттер мен өркениеттер жойылған. Биылғы жыл екінші дүниежүзілік соғыстың бітуіне 75 жыл толып отыр сол соғысқа 73 мемлекеттің 62-сі тартылды. Адамзат сол майданда 71 млн. астам әскери және бейбіт халықтан айырылған екен. Бұл күні соғыста жанқиярлық ерлігімен бейбітшілік және келешек ұрпақтың, бүкіл адамзаттың жарқын болашағы үшін ұлы жеңіске қол жеткізген ерен ерлер бейнесі мәңгілік ел есінде.

Соғысты арнайы зерттейтін ғылым полемология (polemology) деп аталады. Ол ежелгі гректің Полмос (polemos) – «соғыс», және логия (logy) – үйрену, зерттеу мағынасын беретін сөздерінің бірігуінен жасалған [5].

Тарихтың қойнауында болған ірі соғыстар экономикалық, әлеуметтік, діни, саяси мақсатта болған. Бүгінгі күні соғыс тек әлеуметтік-саяси құбылыс ретінде қарастырады. Соғыс өртінің тұтануы әркілы экономикалық, идеологиялық, діни, ұлттық, мемлекетаралық, жер аумағына байланысты туындап жатады. Ғалымдар соғыстың соңғы классификациясын әлеуметтік-құқықтық, әлеуметтік-тарихи, әлеуметтік-саяси деп үшке бөліп көрсетіп жүр. Әлеуметтік-тарихи түрі соғыстың рөлін адамзаттың тарихи дамуында прогрессивті және реакциялы (бір мемлекетке) деп қаралса, әлеуметтік-құқықтық тұрғыда соғыс заңды және заңсыз, әлеуметтік-саяси тұрғыдан әділетті және әділетсіз деп бөлінеді. Соғысты әділетті және әділетсіз деп айырмасын алғаш

рет голландияның әйгілі заңгері және саяси ойшылы Гуго Гроций көрсеткен. Гуго Гроцийдің ілімдері тек соғыс мәселесіне ғана емес халықаралық қатынастарға, әлемдік бейбітшілік мәселелеріне арналған. Г.Гроцийдің көзқарасы бойынша соғыстың барлығы әділетті екендігін білдірмейді. Соғысты әділетті және әділетсіз деп бөлген ол, «барлық соғыстың басталуы құқықтың бұзылу салдары» – деп түсіндіреді [6]. «Соғыс құқығы және бейбітшілік туралы» еңбегінде әділетті соғыс деп қорғаныс, мемлекеттің тұтастығын сақтау және дүние-мүлікті қорғау соғыстарын ал әділетсіз соғыстар деп басқыншылық, басқаның дүниесін тартып алу, басқа халықтарды бағындыру жолындағы соғыстарды айтады. Ол әділетсіз соғысты жүргізушілер «өздерінің жасаған зұлымдық әрекеттері мен зардаптарынан болған шығынды» төлеуге тиіс деп есептеді. Олар соғыстың барлық ауыртпалығы мен зардаптары үшін адамзат алдында жауапты». Соғыс жер бетіндегі адамзат баласына жасалған ауыр қылмыс. Адам баласының болашақта соғыстан бас тартқаны абзал. Кез келген соғыс тарихтың қара дақтары болып қала бермек. Соғыс бейбітшілікке қол жеткізудің құралы немесе басқа құндылықтар ретінде ешқашанда ақтала алмайтынын жеткізеді.

XXI ғасырда жер беті өркениетке қадам басты сондықтанда мемлекеттер арасындағы шиеленістер соғыс арқылы шешілмеуге тиіс. Бейбітшілікті сақтау соғысты болдырмау жалпы адамзаттың ең басты құндылығы болып қала бермек.

Ағартушылық кезінде Францияның ойшылы Жан Жак Руссо еркіндік пен теңдікті жоғарғы игілік деп санаған. «Бейбітшілікті пайымдау» еңбегінде «жаулау мен деспоттық жүйе бір-бірімен тығыз байланысты. Қоғамда байлар мен кедейлер, билік басындағылардың мүддесі халықтың қызығушылығына қарама-қарсы. Руссо адамзат алғашқы адамдар секілді қарапайым жағдайда болса бір-бірімен жауласпайды. Барлық адамдар ынтымақта, береке бірлікпен өмір сүре бастайды. «Адам дүниеге еркін болып келеді, бірақ барлық жерде кісендеулі» – деген еді [7, 383 б.]. Бейбітшілікті қолдаған ағартушы 1782 жылы бейбітшілікті уағыздайтын халықаралық ұйым құруды ұсынған.

Ұлы неміс ойшылы, немістің классикалық философиясының негізін қалаушы Иммануил Канттың (1724-1804) бейбітшілікке қатысты «Мәңгілік бейбітшілік» атты еңбегі әлі күнге дейін тарихи құндылығын жойған жоқ. Канттың 1795 жылы жазылған еңбегі еуропаны дүр сілкіндіреді, ойшыл дүниежүзілік соғыстың болатынын

сезгендей. Ірі мемлекеттердің басқыншылық әрекеттеріне сонымен қатар кіші мемлекетті отарлауына қарсы болған. Соғыстың кесірінен қаншама адамдар ажал құшады, жазықсыз жандардың қаны төгіледі. Кант жер бетіндегі ең басты құндылық адамның ғұмыры екенін жеткізеді. Соғысты үлкен қылмыс деп таныған философ «Мәңгілік бейбітшілік» жобасын жасайды.

Бұл еңбектің бірінші бөлімі бейбітшіліктің шарттарына арнаған. Канттың идеясы Гаагада өткен бейбітшілік конференциясының алғышарты десекте болады. Канттың көзқарасы бойынша, мемлекеттер арасында мәңгілік бейбітшілік орнату үшін адамзат халықаралық құқықтың тыйым салу сипаты мынадай:

► бірінші бабы. Бейбітшілікті жасасқан кезде болашақ соғыс үшін негізі құпия сақталған болса, бірде-бір бейбітшілік шарты деп есептелмеуге тиіс. Бейбітшілікті сақтау бүгінгі күнгі емес, көкжиектегі бейбітшілікті көздеу соғыстың себептерін жоюды, соғысты болдырмауды мақсат етуі тиіс.

► екінші бабы. Мемлекеттердің теңдігі мен тәуелсіздігін тану. Мемлекеттер бірін-бірі құрметтеуі тиіс. *(Мемлекет дегеніміз мүлік емес. Мемлекет - бұл адамдардың қауымдастығы, өзінен басқа ешкім де оларға әмір етуге және билік етуге тиісті емес)*. Бірде-бір дербес мемлекетті басқа мемлекеттер мұрагерлік бойынша, айырбастау арқылы, сату арқылы, сыйға тарту түрінде ала алмайды [8, 72-77 бб.].

► үшінші бабында Кант тұрақты армия уақыт өте келе толықтай жойылуға тиіс дейді. Әскери дайындыққа өзінің отанын сырттан жасалатын шабуылдан қауіпсіз ету мақсатында қаруға жүгінуге азаматтарды ерікті түрде, мезгіл-мезгіл оқытып үйрету – бұл бүтіндей өзге мәселе» деген болатын. Алайда іс жүзінде барлық елдер тұрақты армияларды тарату жөнінде уәделесу керектігін айтады.

► төртінші бабы. Мемлекеттік борыштар сыртқы саясат үшін пайдаланылмауы тиіс. Мемлекеттің кредитке малынбауын айтады. Кредиттік жүйе мен соғыстар тығыз байланысты. Сыртқы берешектің соңы соғыспен ұласып бейбітшілік жолына кедергі келтіруін айтады.

► бесінші бабы. Бірде-бір ел мемлекет басқа мемлекеттердің саяси құрылымы мен басқаруына күштеу арқылы араласпауға тиіс. Бұл дегеніміз бейбітшіліктің нышаны.

► алтыншы бабы. Бірде-бір мемлекет басқа мемлекетпен соғысқан кезде болашақтағы бейбітшілік жай-күйіндегі өзара сенімге мүмкіндік бермейтін, мысалы, дұшпан мемлекетке кісі

өлтiруге жiберу, тiзе бiгу шарттарын бiзу, отанын сатуға арандату. Жер бетiндегi адамзат баласын қырып жоюға жол бермей соғысқа тиым салынуы тиiс деп ойлайды. Ол өмiрiнiң соңына қарай жазылған еңбегi бейбiтшiлiктiң мәңгi болуын кейiнгi ұрпаққа аманат етiп қалдырғандай. Канттың ойынша мемлекеттер арасында мәңгiлiк бейбiтшiлiк орнату үшiн адамзат халықаралық құқықтың принциптерiн енгiзу керек. Бейбiтшiлiк шарты соғыстың орын алған себептерiнiң бәрiн жояды

Дүниедегi ең қымбат қазына Кант үшiн – адам өмiрi. Адам өмiрiн сақтау үшiн халықтар арасында маңызды құндылық – бейбiтшiлiк. Өздерiнiң әлеуметтiк құрылымының, нәсiлiнiң, дiнiнiң, тiлiнiң, мәдениетiнiң айырмашылығына қарамастан халықтар өзара келiсiп, тату – тәттi өмiр сүру керектiгiн айтады. Саясаттағы ең басты мәселе - жер бетiндегi өмiрдi сақтау. Осы мақсатта Кант дүниежүзi халықтары әр халықтың, ұлттың, әр адамның құқықтарын мойындайтын халықаралық келiсiмдi қабылдауы керек деген идеяны ұсынды. Ешкiмнiң де ар-ұжданы, сенiмi, еркiндiгi, қалауы аяққа басылмауы тиiс. Мәңгiлiк бейбiтшiлiк дегенiмiз бос идея емес, керiсiнше жүзеге асырылатын тиiстi мiндет екенiн негiздейдi. Әлем халықтары қарусыз бейбiт елдiң көгiнде бақытты өмiр сүру мақсатын жүзеге асыруын қажет деп таниды.

Қорытынды

XXI ғасырда бейбiт өмiр сүрсекте бүгiнгi күнi болып жатқан шиеленiстер түрлi митингтер, халықаралық қатынастардың нашарлауы адамзат баласын қатты алаңдатып отыр. Американың С.Хантингтон әлемдiк өркениеттердi дiни сипатпен батыстық, латынамерикалық, жапондық, исламдық, православтық, буддалық, африкалық деп бөлген ол үшiншi дүниежүзiлiк соғыстың дiндердiң қақтығысынан болатынын айтқан. Түрлi секталардың көбеюi, экстремизм мен терроризмнiң орын алуы Қазақстанның ғана емес жаһандық мәселелердiң бiрi. Осы орайда дiннен туындаған кикiлжiндердi басу, экстремизм мен терроризмнiң алдын алу мақсатында Қазақстан дүниежүзiнде бiрiншi болып қадам жасады. 2003 жылдан берi елiмiзде үш жыл сайын әлемдiк және дәстүрлi дiндер съезiн өткiзiп келедi.

Сонымен қатар тұрақтылықты нығайту мақсатында саяси одақ, экономикалық, ғылыми-техникалық одақ, әскери одақ тұрғысында да мемлекетаралық байланыстар орнатылған.

Әскери iстердiң қадамдары Қазақстан Республикасының Әскери

доктринасында бекітілген. ҚР Әскери доктринаның қорғаныстық сипаты бар, оның ережелерінде бейбітшілікті дәйекті түрде ұстанатындығы елдің ұлттық мүддесін табанды қорғаумен, әскери қауіпсіздігіне кепілдік берумен үйлеседі.

«Қазақстан Республикасының әскери қауіпсіздігі мемлекеттер арасындағы ынтымақтастық пен тату көршілік қарым-қатынастар, олардың теңдік және бір-бірінің ішкі істеріне араласпау, халықаралық дауларды бейбіт жолмен шешу саясатын жүргізумен, болжанатын қатерлерге негіздей отырып бірінші болып қарулы күшті қолданудан бас тартумен, мемлекеттің әскери ұйымын нығайтумен, оларды бейтараптандырудың неғұрлым тиімді нысандары мен тәсілдерін айқындаумен және пайдаланумен қамтамасыз етіледі»[9,26 б.].

Дүние жүзінің елбасшылары мен мықты саясаткерлер өткенге қарап, тарихтан сабақ алып еларалық мәселе болсын, ұлтаралық кикілжіңді бейбіт жолмен шешеді деген үміттеміз.

Бейбіт өмір ғана адамдар бақытының басты шарты болып табылады. Халықтың бірлігі, татулығы ғана тәуелсіз мемлекеттің тұрақтылығына, өркендеуіне кепіл бола алады.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. К. Токаев. Организация объединенных наций: полвека служения миру. – Алматы «Атамұра», 1995. – 11с.
2. Н. Шо Мальколм. Халықаралық құқық. «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2019. – 502 б.
3. Гераклит Ефесский. [Электронды ресурc] // [https // ru. m. wiki-source. org](https://ru.m.wikipedia.org). (қаралған күні: 14.11.2020)
4. К. Клаузевиц. О войне. [Электронды ресурc] // militera.lib.ru. (қаралған күні: 13.11.2020)
5. Война – это.. [Электронды ресурc] // [https: // dic. academic. ru](https://dic.academic.ru)]. (қаралған күні: 13.11.2020)
6. Г. Гроций. [Электронды ресурc] // [https // www. gumer.info.](https://www.gumer.info). (қаралған күні: 15.11.2020)
7. Ж. Руссо. Философия. Учебник для военных вузов п / ред.О.Ефремова. Спб: «Питер», 2015. – 383 с.
8. И. Кант. Бүкіләлемдік азаматтық тұрғыдағы жалпылама тарих идеясы. - Алматы : «Жеті жарғы», 2003. – 72-77 бб.
9. Қазақстан Республикасының Әскери доктринасы [Электронды ресурc] // [adilet. zan .kz](http://adilet.zan.kz). (қаралған күні: 14.11.2020)